a2zpapers.com

Roll No. ....

026

Total No. of Questions : 4 (Subparts-33)]

[Total No. of Printed Pages : 12

SS

2087

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

ECONOMICS

(Common for Humanities, Science and Agriculture Groups)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 90

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ **026** ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(iv) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

(v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ 04 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ 33 sub part ਹਨ) ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ–ੳ, ਅ, ੲ ਅਤੇ ਸ ਹਨ ।

(vi) ਭਾਗ–ੳ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸਦੇ 10 ਉਪਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਦਾ ਉੱਤਰ 1 ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ 1 ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

(vii) ਭਾਗ–ਅ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 2 ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 10 ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਉਪਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਦਾ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

(viii) ਭਾਗ–ੲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 3 ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 9 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਉਪਭਾਗ ਹਨ । 3 ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਦੇ 4 ਅੰਕ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਦਾ ਉੱਤਰ 60-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ।

(ix) ਭਾਗ–ਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 4 ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ 4 ਉਪਭਾਗ ਹਨ । 4 ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਦੇ 6 ਅੰਕ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਦਾ ਉੱਤਰ 150-200 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਭਾਗ–ੳ

1. (i) ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

ਕੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ :

(ੳ) ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾਲ

(ਅ) ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ

(ੲ) ਘੱਟ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ

1

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(ii) ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :

ਮੰਗ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਵਕਰ .... ਸੂਚਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਸਮਾਨ/ਅਸਮਾਨ 1

(iii) ਠੀਕ/ਗਲਤ ਦੱਸੋ :

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$$ 1

(iv) ਜੇਕਰ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਲਚਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕੀਮਤ 15% ਵੱਧ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਪਤਾ ਕਰੋ । 1

(v) ਅਧਿਕਤਮ ਲਾਭ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 1

(vi) ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

ਸਮੱਸਟੀ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦਾ ਹੈ :

(a) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ (b) ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਦਾ

(c) ਸੰਪੂਰਨ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ (d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ 1

(vii) ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :

ਬਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਤੇ GDP = ਬਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਤੇ NDP + ... ? 1

(viii) ਔਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪਤਾ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਔਸਤ ਬਚੱਤ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ 0.30 ਹੈ । 1

(ix) ਕਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਸਹੀ/ਗਲਤ) 1

(x) ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਕੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 1

ਭਾਗ–ਅ

2. (i) ਮੰਗ ਵਕਰ ਦੀ ਢਲਾਨ ਰਿਣਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ । 2

(ii) ਉਤਪਾਦਕ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਦੱਸੋ । 2

(iii) ਸਥਿਰ ਲਾਗਤਾਂ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ । 2

(iv) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ	1	2	3	4
ਸੀਮਾਂਤ ਲਾਗਤ	18	12	8	6

2

(v) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ B ਦੀ ਮੰਗ ਸੂਚੀ ਦੱਸੋ :

ਕੀਮਤ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ	A ਦੀ ਮੰਗ	B ਦੀ ਮੰਗ	C ਦੀ ਮੰਗ	ਬਜ਼ਾਰ ਮੰਗ
4	6	—	11	26
3	8	—	16	36
2	12	—	22	51
1	17	—	30	71

2

(vi) ਲੋਚਸ਼ੀਲ ਵਿਨਿਮਯ ਦਰ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ । 2

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(vii) ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ । 2

(viii) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ । 2

(ix) ਜੇਕਰ $MPC = \frac{1}{2}$ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਣਕ ਪਤਾ ਕਰੋ । 2

(x) ਜੇਕਰ ਨਿਰਯਾਤ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਯਾਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਪਾਰ ਬਾਕੀ ਪਤਾ ਕਰੋ । 2

ਭਾਗ–ੲ

3. (i) ਉਤਪਾਦਨ ਕਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4

ਜਾਂ

ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਸੰਕੁਚਨ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ । 4

(ii) ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਸੰਤੁਲਨ ਕੀਮਤ ਉੱਪਰ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4

(iii) ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕੀਮਤ 5 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 6 ਰੁ: ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ 400 ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 500 ਇਕਾਈਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਮੁੱਲ ਲੋਚ ਪਤਾ ਕਰੋ । 4

(iv) ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਅਤੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ । 4

(v) ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 4

(vi) ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ? ਇੱਛੁਕ ਅਤੇ ਅਣ-ਇੱਛੁਕ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ । 2+2

ਜਾਂ

ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ । 2+2

(vii) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਲਿਖੋ । 4

ਜਾਂ

ਸਥਿਰ ਵਿਨਿਮਯ ਦਰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਲਾਭ ਵੀ ਲਿਖੋ । 2+2

(viii) ਜੇਕਰ ਖ਼ਰਚਣ ਯੋਗ ਆਮਦਨ 1000 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗ ਖ਼ਰਚ 750 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ ਤਾ ਔਸਤ ਬੱਚਤ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪਤਾ ਕਰੋ । 4

(ix) ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿੱਚ 600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ 0.6 ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗ ਖ਼ਰਚ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਪਤਾ ਕਰੋ । 4

ਭਾਗ–ਸ

4. (i) ਘੱਟਦੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਚਿੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

ਜਾਂ

ਸੀਮਾਂਤ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਆਮਦਨ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(ii) ਮੰਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੋਚ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ, ਇਸਨੂੰ ਮਾਪਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿੱਧੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 1+5

ਜਾਂ

ਅਵਸਰ ਲਾਗਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸੀਮਾਂਤ ਅਵਸਰ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਕਰ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ । 1+5

(iii) ਮੌਦਰਿਕ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਕ ਮੰਗ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? 6

ਜਾਂ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਧੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 6

(iv) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ :

ਮੱਦਾਂ	ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ
(a) ਮਜ਼ਦੂਰੀ	10,000
(b) ਵਿਆਜ	400
(c) ਲਾਭਾਂਸ਼	3,000
(d) ਲਗਾਨ	5,000
(e) ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਆਮਦਨ	400
(f) ਅਣਵੰਡੇ ਲਾਭ	200
(g) ਨਿਗਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਕਰ	400
(h) ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਸ਼ਦਾਨ	400
(i) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	1000

6

ਜਾਂ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਪਤਾ ਕਰੋ ।

ਮੱਦਾਂ	ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ
(a) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ	9,000
(b) ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ	1,800
(c) ਘਿਸਾਵਟ ਮੁੱਲ	1,700
(d) ਸਵੈ-ਨਿਯੋਜਿਤਾਂ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਆਮਦਨ	28,000
(e) ਪਰਿਚਾਲਨ ਬੇਸ਼ੀ	10,000
(f) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	(–) 300
(g) ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ	24,000

6

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(Hindi Version)

नोट : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **026** अवश्य लिखें।

(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।

(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।

(iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(v) प्रश्न पत्र में 4 प्रश्न हैं (जिनके 33 उपभाग हैं) तथा इसके चार भाग–क, ख, ग तथा घ हैं।

(vi) भाग–क में एक वस्तुनिष्ठ प्रश्न है जिसके 10 उपभाग हैं। प्रत्येक उपभाग का 1 अंक है। इन उपभागों (प्रश्नों) का उत्तर 1 शब्द से एक वाक्य में दिया जाना चाहिए।

(vii) भाग–ख में प्रश्न नं. 2 है जिसमें 10 बहुत छोटे उत्तरों वाले उपभाग हैं। प्रत्येक उपभाग के 2 अंक हैं। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) का उत्तर 30 से 35 शब्दों में दिया जाना चाहिए।

(viii) भाग–ग में प्रश्न नं. 3 है जिसमें 9 छोटे उत्तरों वाले उपभाग हैं। 3 उपभागों (प्रश्नों) में आंतरिक चुनाव है। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) के 4 अंक हैं। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) का उत्तर 60 से 70 शब्दों में दिया जाना चाहिए।

(ix) भाग–घ में प्रश्न नं. 4 है जिसके 4 उपभाग हैं। चारों उपभागों (प्रश्नों) में आंतरिक चुनाव है। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) के 6 अंक हैं। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) का उत्तर 150 से 200 शब्दों में दिया जाना चाहिए।

भाग–क

1. (i) सही उत्तर का चुनाव करें :

क्या उत्पादन करना है, की समस्या का संबंध है

(a) उत्पादन विधि के चयन से

(b) कौन सी वस्तुओं का उत्पादन करना है

(c) अल्प उत्पादन से 1

(ii) रिक्त स्थान भरें :

माँग तालिका तथा माँग वक्र .... सूचना देते हैं। समान/असमान 1

(iii) सही गलत बतायें :

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$$ सही / गलत 1

(iv) यदि पूर्ति की लचक इकाई हो और वस्तु की कीमत 15% बढ़ गई हो तो पूर्ति में वृद्धि ज्ञात करें। 1

(v) अधिकतम लाभ से क्या अभिप्राय है ? 1

(vi) सही उत्तर का चुनाव करें :

समष्टि अर्थशास्त्र अध्ययन करता है

(a) एक व्यक्ति विशेष का (b) एक उद्योग का

(c) संपूर्ण अर्थव्यवस्था का (d) कोई नहीं 1

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(vii) रिक्त स्थान भरें : 1

बाजार कीमत पर GDP = बाजार कीमत पर NDP + ... 1

(viii) औसत उपभोग प्रवृत्ति ज्ञात करें यदि औसत बचत प्रवृत्ति 0.30 हो। 1

(ix) सही/गलत बतायें : 1

कर एक कानूनी भुगतान नहीं है।

(x) भुगतान शेष से क्या अभिप्राय है ? 1

भाग-ख

2. (i) माँग वक्र की ढलान ऋणात्मक होने के कोई दो कारण लिखें। 2

(ii) उत्पादक के संतुलन की दो मुख्य शर्तों के बारे में संक्षेप में बतायें। 2

(iii) स्थिर लागतों तथा अस्थिर लागतों में अन्तर बतायें। 2

(iv) नीचे दी गई सारणी से औसत लागत तथा कुल लागत पता करें : 2

उत्पादन की इकाइयाँ	1	2	3	4
सीमांत लागत	18	12	8	6

(v) निम्नलिखित तालिका से परिवार B की माँग तालिका तैयार करें : 2

कीमत रुपये में	परिवार A की माँग	B की माँग	C की माँग	बाजार माँग
4	6	—	11	26
3	8	—	16	36
2	12	—	22	51
1	17	—	30	71

(vi) लोचशील विनिमय दर के बारे में संक्षेप में लिखें। 2

(vii) प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष करों में दो अन्तर लिखें। 2

(viii) विभिन्न प्रकार के बजटीय घाटे को नियंत्रित करने के दो उपाय लिखें। 2

(ix) यदि MPC = $\frac{1}{2}$ हो, तो गुणक मालूम करें। 2

(x) यदि निर्यात 1000 करोड़ रुपये हो तथा आयातों का मूल्य 1200 करोड़ रुपये हो तो व्यापार शेष मालूम करें। 2

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

भाग-ग

3. (i) उत्पादन किन लोगों के लिये किया जाये, केन्द्रीय समस्या को उदाहरण द्वारा स्पष्ट करें। 4

अथवा

माँग में कमी तथा माँग में संकुचन में अन्तर बतायें। 4

(ii) किसी वस्तु की पूर्ति में वृद्धि होने पर संतुलन कीमत पर क्या प्रभाव पड़ता है, चित्र की सहायता से स्पष्ट करें। 4

(iii) जब एक वस्तु की कीमत 5 रुपये से बढ़कर 6 रुपये प्रति इकाई हो जाती है और पूर्ति 400 इकाइयों से बढ़कर 500 इकाइयां हो जाती हो तो पूर्ति की मूल्य लोच पता करें। 4

(iv) साधनों के प्रतिफल तथा पैमाने के प्रतिफल में अन्तर बतायें। 4

(v) पूर्ण प्रतियोगिता बाजार की कोई चार विशेषताएं बताएं। 4

(vi) बेरोज़गारी किसे कहते हैं ? एच्छिक तथा अनैच्छिक बेरोज़गारी में 2 अन्तर बतायें। 2+2

अथवा

हस्तान्तरण भुगतान से क्या अभिप्राय है ? उदाहरण द्वारा स्पष्ट करें। 2+2

(vii) व्यापारिक बैंक के चार मुख्य कार्य लिखें। 4

अथवा

स्थिर विनिमय दर कैसे निर्धारित होती है ? इसके कोई दो लाभ भी लिखें। 2+2

(viii) यदि खर्च योग्य आय 1000 रुपये हो और उपभोग खर्च 750 रुपये हो तो औसत बचत प्रवृत्ति ज्ञात करें। 4

(ix) एक अर्थ व्यवस्था में निवेश में 600 करोड़ रुपये की वृद्धि होती है, अगर सीमांत उपभोग प्रवृति 0.6 हो तो आय तथा उपभोग खर्च में वृद्धि ज्ञात करें। 4

भाग-घ

4. (i) घटते प्रतिफल के नियम की चित्र द्वारा व्याख्या करें। 6

अथवा

सीमांत लागत और सीमांत आय विधि द्वारा उत्पादक के संतुलन की व्याख्या करें। 6

(ii) माँग की कीमत लोच की भिन्न भिन्न किस्मों के नाम लिखें, इसे मापने की किसी एक विधि का वर्णन करें। 1+5

अथवा

अवसर लागत से क्या अभिप्राय है ? सीमांत अवसर लागत तथा उत्पादन संभावना वक्र के आपसी संबंध को स्पष्ट करें। 1+5

(iii) मौद्रिक नीति द्वारा कैसे अत्यधिक माँग को नियन्त्रित किया जाता है ? 6

अथवा

राष्ट्रीय आय के माप की आय विधि का वर्णन करें। 6

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

www.a2zpapers.com

a2zpapers.com

(iv) निम्नलिखित जानकारी के आधार पर घरेलू आय तथा राष्ट्रीय आय की गणना करें।

	मदें	करोड़ रुपये
(a)	मजदूरी	10,000
(b)	ब्याज	400
(c)	लाभांश	3,000
(d)	लगान	5,000
(e)	मिश्रित आय	400
(f)	अवितरित लाभ	200
(g)	निगम लाभ कर	400
(h)	सामाजिक सुरक्षा में अंशदान	400
(i)	विदेशों से शुद्ध साधन आय	1000

6

अथवा

निम्नलिखित से शुद्ध घरेलू आय तथा शुद्ध राष्ट्रीय आय ज्ञात करें :

	मदें	करोड़ रुपये
(a)	अप्रत्यक्ष कर	9,000
(b)	आर्थिक सहायता	1,800
(c)	मूल्य घिसावट	1,700
(d)	स्वनियोजितों की मिश्रित आय	28,000
(e)	परिचालन बेशी	10,000
(f)	विदेशों से शुद्ध साधन आय	(–) 300
(g)	कर्मचारियों का मुआवजा	24,000

6

(English Version)

Note : (i) *You must write the subject-code / paper-code* **026** *in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) *Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialed as soon as you receive it.*

(iii) *Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.*

(iv) ***All questions are compulsory.***

(v) *Question paper contains 4 questions which are having 33 sub parts in all and has four* **Parts–A, B, C** *and* **D.**

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(vi) **Part–A** *Contains one objective type question having 10 subparts carrying one mark each. Answer to one mark sub parts (questions) should be given in one word to one sentence.*

(vii) **Part–B** *Contains question No. 2 which has 10 very short answer type sub parts (questions) carrying 2 marks each. Answer to each sub parts (questions) should be given in 30-35 words.*

(viii) **Part–C** *Contains question 3 which has 9 short answer type sub parts (questions) 3 sub parts (questions) contain internal choice. Each sub part (question) carries 4 marks each. Answer to these sub parts (questions) should be given in 60-70 words.*

(ix) **Part–D** *Contains question 4 which has 4 sub parts. All sub parts (questions) have internal choice. Each sub part (question) carries 6 marks. Answer to these sub parts (questions) should be given in 150-200 words.*

Part–A

1. (i) Choose the correct answer :

The problem, what should be produced relates to

(a) Selection of production method

(b) Which goods should be produced

(c) With minimum production 1

(ii) Fill in the blank space :

Demand schedule and demand curve gives .... information. Similar / dissimilar 1

(iii) Choose true / false :

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$$ 1

(iv) Calculate increase in supply if elasticity of supply is unity and price of commodity is increased 15%. 1

(v) What is meant by maximum profit ? 1

(vi) Choose correct answer :

Macro-economic studies

(a) An individual (b) An industry

(c) The whole economy (d) None of these 1

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(vii) Fill in the blank space : 1

GDP at market price = NDP at market price + ...

(viii) Calculate average propensity to consume if average propensity to save is 0.30. 1

(ix) Choose true / false

Tax is not a legal payment. 1

(x) What do you mean by Balance of Payments ? 1

Part–B

2. (i) Why the slope of demand curve is negative ? Give any two reasons. 2

(ii) Briefly write two main conditions of producer's equilibrium. 2

(iii) Differentiate between fixed costs and variable costs. 2

(iv) Calculate average cost and total cost from following data :

Units consumed	1	2	3	4
Marginal cost	18	12	8	6

2

(v) Calculate demand schedule of family 'B' from following data :

Price in Rs.	Demand of A	Demand of B	Demand of C	Market
4	6	—	11	26
3	8	—	16	36
2	12	—	22	51
1	17	—	30	71

2

(vi) Write down briefly about variable exchange rate. 2

(vii) Write any two differences between direct and indirect taxes. 2

(viii) Write two measures of controlling various budgetary deficit. 2

(ix) If MPC = $\frac{1}{2}$ then calculate multiplier. 2

(x) If exports are of Rs. 1000 crore and value of imports is Rs. 1200 crore then calculate balance of trade. 2

Part–C

3. (i) For whom production should be done ? Explain this central problem of economy with example. 4

or

Differentiate between decrease in demand and contraction in demand. 4

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(ii) Explain with the help of diagram the increase in supply's effect on equilibrium price. 4

(iii) When price of a commodity increases from Rs. 5 to Rs. 6 per unit, and supply increases from 400 units to 500 units, then calculate price elasticity of supply. 4

(iv) Differentiate between returns to factor and returns to scale. 4

(v) Write four characteristics of perfect competition market. 4

(vi) What do you mean by un-employment ? Differentiate between voluntary and involuntary un-employment. 2+2

or

What do you mean by transfer payments ? Clarify it with example. 2+2

(vii) Write four main functions of Commercial Bank. 4

or

How fixed exchange rate is determined ? Also write any two advantages of it. 2+2

(viii) If disposable income is Rs. 1000 and consumption expenditure is Rs. 750 then calculate average propensity to save. 4

(ix) In an economy investment increases Rs. 600 crore and marginal propensity to consume is 0.6 then calculate increase in income and consumption expenditure. 4

Part–D

4. (i) Explain law of diminishing returns with the help of diagram. 6

or

Explain producer's equilibrium with marginal cost and marginal revenue method. 6

(ii) Write name of different types of price elasticity of demand. Explain one method of measuring it.

or

What do you mean by opportunity cost ? Explain mutual relationship between marginal opportunity cost and production possibility curve. 1+5

(iii) How excess demand is controlled with the help of monetary policy. 6

or

Explain income method of measuring National Income. 6

www.a2zpapers.com www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board

a2zpapers.com

(iv) Calculate domestic Income and National Income from following data :

	Items	Rs. in crore
(a)	Wages	10,000
(b)	Interest	400
(c)	Dividend	3,000
(d)	Rent	5,000
(e)	Mixed Income	400
(f)	Undistributed profits	200
(g)	Corporate profit tax	400
(h)	Contribution to social security	400
(i)	Net factor income from abroad	1000

6

or

Calculate Net Domestic Income and Net National Income from following data :

	Items	Rs. crore
(a)	Indirect taxes	9,000
(b)	Subsidies	1,800
(c)	Depreciation	1,700
(d)	Mixed Income of self employed	28,000
(e)	Operating surplus	10,000
(f)	Net factor income from abroad	(–) 300
(g)	Compensation of employees	24,000

6

www.a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
Download free old Question papers gndu, ptu hp board, punjab board